
Wprowadzenie

Komunikaty Mazursko-Warmińskie 2, 175-176

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WPROWADZENIE

W dotychczasowych opracowaniach dotyczących olsztyńskiego środowiska historycznego podkreślano jego świeży, powojenny rodowód, kształtowanie się i rozwój początkowo wokół Stacji Naukowej Polskiego Towarzystwa Historycznego, później Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, a od połowy lat siedemdziesiątych także Instytutu Historii Wyższej Szkoły Pedagogicznej, którego spadkobiercą jest dziś Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego. Celem redakcji „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” – najstarszego naukowego pisma humanistycznego w Olsztynie – było odejście od tej praktyki. Postanowiliśmy, że przy okazji XVIII Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Olsztynie należy podjąć próbę ukazania w sposób krytyczny dotychczasowego dorobku środowiska. Oczywiście, różnorodność prowadzonych badań nie pozwalała na potraktowanie tej kwestii całościowo. Stąd też zdecydowaliśmy się na wybór tych tematów, które, naszym zdaniem, zajmowały czołowe miejsce w opracowaniach olsztyńskich historyków. Ograniczeni rozmiarami kwartalnika, dokonaliśmy wyboru ośmiu tematów. Ostatecznie w prezentowanym numerze „Komunikatów” znalazło się jedynie sześć artykułów. Dwa ostatnie, jakże ważne dla olsztyńskiego środowiska, czyli problematyka plebiscytowa oraz badania dotyczące historii najnowszej, nie zostały, niestety, przez zaproszonych autorów opracowane w wyznaczonym terminie.

Z prośbą o krytyczne spojrzenie na dorobek naukowy środowiska zwróciliśmy się do osób spoza Olsztyna. Wynikało to z założenia, że oddalenie będzie sprzyjać głębszej, obiektywnej refleksji nad tym, czego dokonano, a co pozostaje jeszcze nieopracowane. Pragnęliśmy również – i ten cel udało się częściowo zrealizować – by autorzy, znawcy epoki, oceniając wybraną tematykę, nie byli jednocześnie stronami w dyskusji, zaangażowanymi osobiście w opracowywanie recenzowanych zagadnień.

Tematyka prezentowana w tomie to przede wszystkim zagadnienia związane z badaniami regionalnymi. Taki dobór problematyki wiąże się nie tylko z kwestią ciężaru merytorycznego, ale i z wymiarem kwantytatywnym. W znacznym stopniu było to, jak wspomniano, konsekwencją związania badań w Olsztynie do połowy lat siedemdziesiątych XX w. ściśle ze środowiskiem Domu Polskiego. Uznaliśmy, przy zachowaniu układu chronologicznego, że pierwsze miejsce w podsumowaniu należy się kwestii plemion pruskich. Problematyka ta, będąca początkowo w znacznym stopniu domeną archeologów, a warto tu wspomnieć poszukiwania Jerzego Antoniewicza, rozwijana była później przez historyków. Olsztyńskie środowisko, wspierane wydatnie przez Jana Powierskiego, wykształciło z czasem grupę badaczy, którzy doprowadzili do swego rodzaju renesansu zainteresowania plemionami pruskimi.

„Komunikaty Mazursko-Warmińskie” na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX w. stały się miejscem polemiki pomiędzy Stanisławem Herbstem a Stefanem M. Kuczyńskim, przedmiotem ich sporu była bitwa grunwaldzka. Miejsce tego wydarzenia w świadomości oraz ważkość badań nad zakonem krzyżackim skłoniły nas do wyodrębnienia także tej problematyki.

Kolejnym zagadnieniem, czy raczej osobą, wokół której skupiły się liczne badania i dyskusje naukowe, to Mikołaj Kopernik. Zaowocowały one wieloma publikacjami autorów pochodzących m.in. ze środowiska olsztyńskiego. Stąd istotne wydało nam się, by ten znaczny już dorobek podsumować w osobnym opracowaniu oraz ukazać w kontekście dalszych perspektyw badawczych.

Epoka nowożytna to w przypadku Olsztyna i prowadzonych tu badań przede wszystkim dwie kwestie: świeckiego władztwa biskupa i kapituły warmińskiej oraz relacji pomiędzy Rzeczpospolitą a Prusami Książęcymi. Stąd też uznaliśmy, że obie te kwestie należy wyeksponować i ująć w podsumowaniu.

Wiek XIX to w badaniach po 1945 r. przede wszystkim zagadnienie świadomości narodowej Warmiaków i Mazurów. Wydało nam się niezbędne ujęcie w podsumowaniu osiągnięć olsztyńskiego środowiska naukowego także tej kwestii. Konieczne jest bowiem nowe spojrzenie na powstały w tym zakresie dorobek oraz próba jego krytycznej oceny, bez niepotrzebnego przy takich okazjach samozadowolenia, ale i bez łatwego dezawuowania w oderwaniu od perspektywy historycznej.

Redakcja